

LATVIJAS UNIVERSITĀTES PEDAGOĢIJAS SPECIALITĀŠU STUDENTU ATTIEKSME PRET CIVILĀS AIZSARDZĪBAS STUDIJU KURSU

The Attitude of the Pedagogical Specialities' Students of the University of Latvia to the Study Course of Civil Defence

Juris Porozovs

University of Latvia, Latvia

Aija Dudkina

University of Latvia, Latvia

Abstract. *In Latvia the Civil Defence course is a compulsory course for all higher education study programs. The aim of the study was to find out the attitude of the students of pedagogy specialties of the University of Latvia towards the Civil Defence course, to study the students' self-assessment of understanding the most important topics of the Civil Defence course and the most important insights learned by students during acquiring the Civil Defence course. To find out the attitude of the pedagogical specialties students towards the Civil Defence course, a questionnaire of the first-year students was carried out after the acquisition of the course. The responses of full-time and part-time students were compared. The results of the questionnaire showed that the majority of the surveyed students have understood the importance of the Civil Defence course and they consider that this course is necessary for all study programs. After completing the course, most students have understood the most important topics of the Civil Defence course. The majority of surveyed students consider that topics related to national defence should be included in the Civil Defence course. As the most interesting topics students have found first aid, disasters and their classification and disaster management. Students believe that Civil Defence knowledge is needed for being aware of how to deal with emergencies, if necessary, to be able to provide first aid and for better understanding of the functioning of the civil defence system in Latvia. Students see an opportunity to combine the acquiring of Civil Defence course with the mastering of another study course.*

Keywords: *civil defence, full-time students, national defence, part-time students, study course.*

Ievads

Introduction

Civilā aizsardzība ir tādu organizatorisku, inženiertehnisku, ekonomisku, finansiālu, sociālu, izglītojošu un zinātnisku pasākumu kopums, kurus īsteno valsts un pašvaldību institūcijas un sabiedrība, lai nodrošinātu cilvēku, vides un īpašuma drošību, kā arī īstenotu atbilstošu rīcību katastrofas un katastrofas draudu

gadījumā (Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likums (CAKPL) turpmāk tekstā - , 2016). Civilā aizsardzība ir ļoti cieši saistīta ar iedzīvotāju drošības nodrošināšanu (Matisāne, 2011). Saskaņā ar Civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldīšanas likumu izglītības iestāžu pienākums ir nodrošināt obligātā civilās aizsardzības kursa pasniegšanu izglītojamajiem augstākajā, vispārējā un profesionālajā izglītībā (CAKPL, 2016).

2017. gada 20. decembrī stājās spēkā Ministru kabineta noteikumi, kuri paredz augstākā līmeņa studiju mācību procesā ieviest Civilās aizsardzības kursu (Ministru kabineta noteikumi Nr. 716, 2017). Šie noteikumi ir saistoši visām Latvijas augstākās izglītības iestādēm. Lai gan vairumam studentu šāds kurss jau ir studiju saturā, viedokļi par tā nepieciešamību dalās (Segliņš, 2018). Civilās aizsardzības kursa ieviešana augstskolās jauniešiem sniegs informāciju, kas vajadzīga, lai jaunieši droši un pārliecinoši spētu izdzīvot arī neordinārās situācijās. Latvijas Universitātes prorektors eksakto, dzīvības un medicīnas zinātņu jomā Valdis Segliņš (Segliņš, 2018) uzskata, ka ir daļa kursu, kur nevar pašauties uz to, ka jaunieši paši apgūst nepieciešamās zināšanas, un viena no tām ir civilā aizsardzība. Tas ir iemesls, kādēļ pieņemts, ka šis augstskolas mācību priekšmets jāievieš kā obligāts. Līdzīgi kursi veiksmīgi tiek īstenoti arī citās Eiropas Savienības valstīs, piemēram, Lielbritānijā, Vācijā un Francijā. Valstī ir likumā noteikta struktūra, kā rīkoties konkrētā krīzes situācijā. Ļoti svarīgi ir laikus atpazīt kritisku situāciju un izprast nākamās rīcības soļos (Segliņš, 2018).

Pētījumi par civilās aizsardzības mācīšanu liecina, ka apgūstot kursu ļoti svarīgi ir praktiski gūto pieredzi saskaņot ar teorētiskajām zināšanām, uzlabojot studentu spēju izprast un orientēties dažādās sarežģītās ārkārtējās situācijās (Menoni, 2006). Zināšanas par katastrofām un katastrofu pārvaldīšanu dod iespēju iedzīvotājiem mērķtiecīgāk rīkoties katastrofu gadījumos (Hong, Lee, & Kim, 2019). Pētījumi liecina, ka zināšanas par katastrofu pārvaldīšanu samazina katastrofu izraisītās negatīvās sekas (Kruger, Hinton, Sinclair, & Silverman, 2018). Svarīga nozīme ir arī iedzīvotāju prasmei sniegt pirmo palīdzību ārkārtējās situācijās (Pawłowski, Lasota, Goniewicz, & Goniewicz, 2018).

Civilās aizsardzības kursā iespējams iesaistīt arī tēmas par valsts aizsardzību. Igaunijas zinātnieki ir noskaidrojuši, ka jaunieši, kuri skolā ir apguvuši nacionālās aizsardzības kursu, ir daudz motivētāki nepieciešamības gadījumā aizsargāt valsti nekā jaunieši, kuri šādu kursu nav apguvuši (Mänd & Järvet, 2013). Tas liek domāt, ka apgūstot Civilās aizsardzības kursu, tajā būtu vērtīgi iekļaut arī tēmas par valsts aizsardzību.

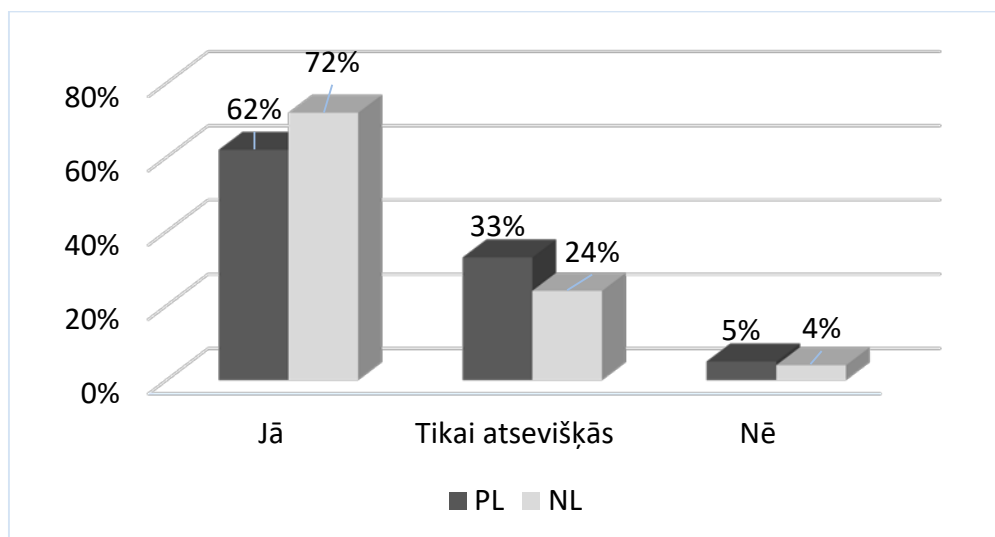
Pētījuma mērķis bija noskaidrot Latvijas Universitātes pedagogijas specialitāšu studentu attieksmi pret Civilās aizsardzības kursu, izpētīt studentu pašnovērtējumu par svarīgāko Civilās aizsardzības kursa tēmu izpratni un svarīgākās studentu gūtās atziņas, apgūstot Civilās aizsardzības kursu.

Metodika Methodology

Pētījumā tika veikta Latvijas Universitātes pedagogijas specialitāšu pilna laika (PL) un nepilna laika (NL) studentu anketēšana. Anketēšana tika veikta pēc Civilās aizsardzības kursa apgūšanas. Ar anketēšanas palīdzību tika noskaidrota studentu attieksme pret Civilās aizsardzības kursa ieviešanu visās studiju programmās, tika veikts studentu pašnovērtējums par svarīgāko Civilās aizsardzības kursa tēmu izpratni, noskaidrots studentu viedoklis par interesantākajām Civilās aizsardzības kursa tēmām, noskaidrots studentu viedoklis par nepieciešamību Civilās aizsardzības kursā iekļaut tēmas par valsts aizsardzību, izpētītas svarīgākās studentu gūtās atziņas, apgūstot Civilās aizsardzības kursu, noskaidrots studentu viedoklis par studiju kursu, ar kuru varētu saistīt Civilās aizsardzības kursa apguvi. Pavisam tika aptaujāti 174 respondenti: 86 PL studenti un 88 NL studenti. Tika salīdzinātas PL un NL studentu atbildes.

Rezultāti Results

Pētījuma rezultāti parādīja, ka lielākā daļa aptaujāto studentu uzskata, ka Civilajai aizsardzībai ir jābūt obligātam studiju kursam visās studiju programmās (skat. 1. att.).

1.attēls. *Studentu viedoklis par Civilās aizsardzības kursa nepieciešamību visās studiju programmās (% no respondentu skaita grupās)*

Figure 1 *Students views on the necessity of Civil defence course in all study programmes (in % from the number of respondents in groups)*

62% aptaujāto PL studentu un 72% aptaujāto NL studentu atzīmē, ka civilās aizsardzības kursam ir jābūt obligātam visās studiju programmās, 33% PL studentu un 24% NL studentu uzskata, ka Civilajai aizsardzībai ir jābūt obligātam kursam tikai atsevišķās studiju programmās, bet tikai 5% PL studentu un 4% NL studentu uzskata, ka Civilajai aizsardzībai nav jābūt obligātam studiju kursam. Iegūtie rezultāti parāda, ka vairums aptaujāto studentu izprot Civilās aizsardzības kursa nozīmīgumu.

Lielākā daļa aptaujāto pedagogijas specialitāšu studentu ir izpratuši visas svarīgākās Civilās aizsardzības kursa tēmas (skat. 1. tab.). 85% PL studentu un 82% NL studentu ir pilnībā izpratuši civilās aizsardzības sistēmu Latvijā, bet 15% PL studentu un 18% NL studentu to ir daļēji izpratuši. 88% PL studentu un 87% NL studentu ir atzīmējuši, ka ir pilnībā izpratuši tēmu par katastrofām un to iedalījumu, 89% PL studentu un 83% NL studentu ir atzīmējuši, ka ir pilnībā izpratuši tēmu par katastrofu pārvaldīšanu, bet 91% PL students un 92% NL studentu ir pilnībā izpratuši tēmu par pirmās palīdzības sniegšanu nelaiemes gadījumos. Salīdzinoši lielāks skaits studentu atzīmē, ka tikai daļēji ir izpratuši tādas tēmas kā valsts materiālās rezerves (19% PL un 30% NL studentu ir daļēji izpratuši šo tēmu) un civilās aizsardzības aizsargbūves (19% PL un 31% NL studentu ir daļēji izpratuši šo tēmu). Atsevišķi studenti uzskata, ka šīs tēmas nav izpratuši (1% PL studentu un 1% NL studentu nav izpratuši tēmu par valsts materiālajām rezervēm). PL studenti, salīdzinājumā ar NL studentiem ir labāk izpratuši tēmas par valsts materiālajām rezervēm un civilās aizsardzības aizsargbūvēm. Tas var būt saistīts ar to, ka PL studentiem apgūstot Civilās aizsardzības kursu ir vairāk kontaktstundu un katru tēmu var sīkāk izskaidrot un vairāk laika veltīt zināšanu nostiprināšanai. Kopumā anketēšanas rezultāti parāda, ka studenti ir labi izpratuši dažādas Civilā aizsardzības kursa tēmas, pie kam PL laika studentu pašnovērtējums par tēmu izpratni ir nedaudz augstāks nekā NL studentiem.

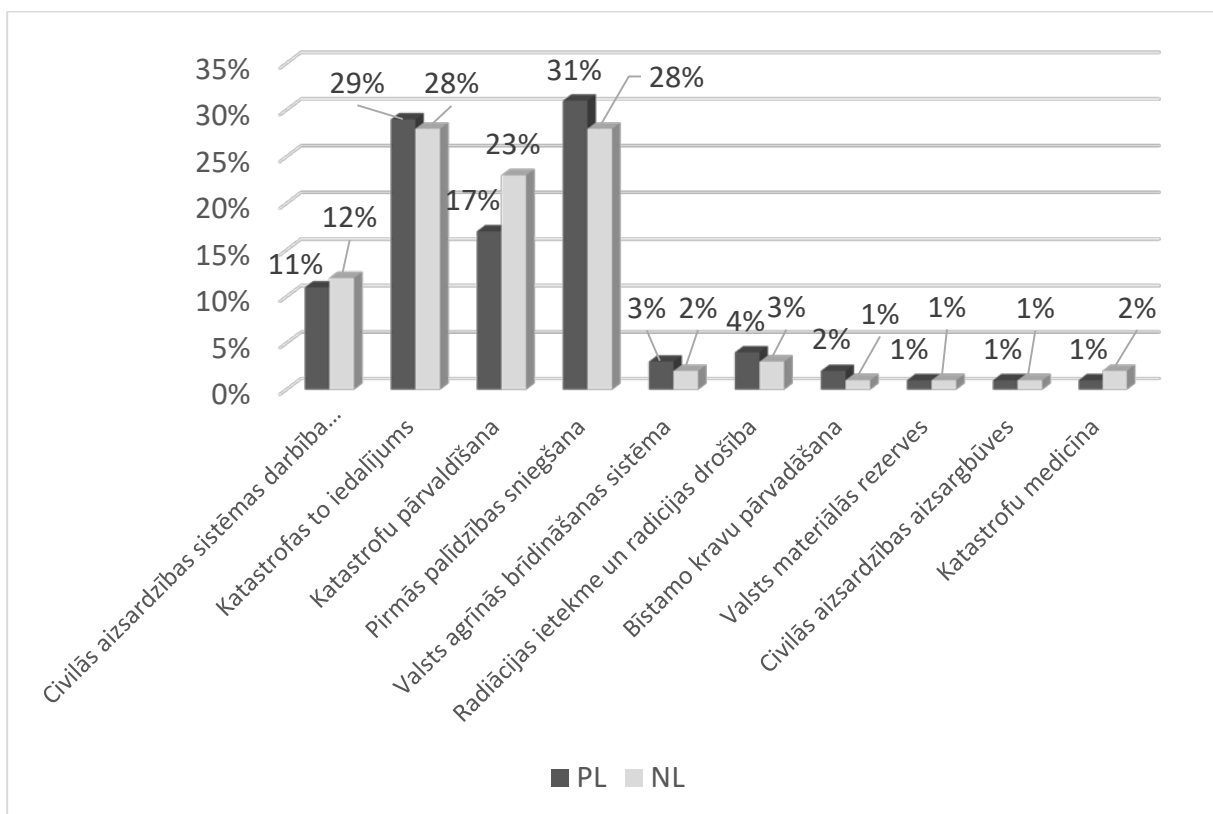
1.tabula. Studentu pašnovērtējums par svarīgāko Civilās aizsardzības kursa tēmu izpratni (% no respondentu skaita grupās)

Table 1 Students' self-assessment on the understanding of the most important topics of the Civil Defence course (in % from the number of respondents in groups)

Tēmas	PL			NL		
	Jā	Daļēji	Nē	Jā	Daļēji	Nē
Civilās aizsardzības sistēmas darbība Latvijā	85	15	0	82	18	0
Katastrofas to iedalījums	88	12	0	87	13	0
Katastrofu pārvaldīšana	89	10	1	83	16	1
Pirmās palīdzības sniegšana	91	9	0	92	8	0
Valsts agrīnās brīdināšanas sistēma	85	14	1	79	19	2

Radiācijas ietekme uz organismu un radiācijas drošība	81	19	0	73	27	0
Bīstamo kravu pārvadāšana	79	20	1	78	21	1
Valsts materiālās rezerves	80	19	1	69	30	1
Civilās aizsardzības aizsargbūves	81	19	0	67	31	2
Katastrofu medicīna	77	23	0	69	31	0

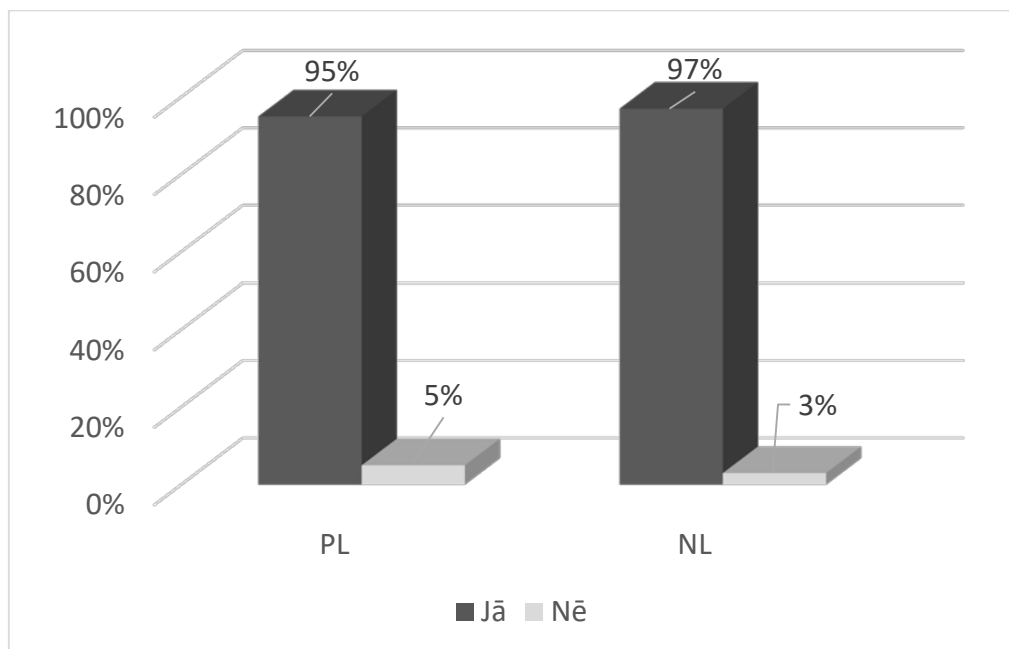
Lielākā daļa aptaujāto studentu par interesantākajām Civilās aizsardzības kursa tēmām uzskata Pirmās palīdzības sniegšanu (31% PL studentu un 28% NL studentu to ir atzīmējuši par interesantāko tēmu) un tēmu: Katastrofas, to iedalījums (29% PL studentu un 28% NL studentu to ir atzīmējuši par interesantāko tēmu) (skat. 2. att.). Salīdzinoši liels skaits studentu par interesantākajām tēmām ir atzīmējuši arī katastrofu pārvaldīšanu (17% PL studentu un 23% NL studentu to ir atzīmējuši par interesantāko tēmu) un civilās aizsardzības sistēmas darbību Latvijā (11% PL studentu un 12% NL studentu to ir atzīmējuši par interesantāko tēmu). Pārējās tēmas mazāks skaits aptaujāto studentu ir uzskatījuši par interesantākajām Civilās aizsardzības kursa tēmām.

2.attēls. Studentu viedoklis par interesantākajām Civilās aizsardzības kursa tēmām (% no respondentu skaita grupās)

Figure 2 Students views on the most interesting topics of the Civil defence course (in % from the number of respondents in groups)

Lielākā daļa aptaujāto studentu uzskata, ka Civilās aizsardzības kursā nepieciešams iekļaut arī tēmas par valsts aizsardzību (5% PL studentu un 97% NL studentu atbalsta šo viedokli un tikai 5% PL studentu un 3% NL studentu tam nepiekrīt) (skat. 3. att.).

3.attēls. *Studentu viedoklis par nepieciešamību Civilās aizsardzības kursā iekļaut tēmas par valsts aizsardzību (% no respondentu skaita grupās)*

Figure 3 *Students' opinion on the necessity to include topics on national defence in the Civil Defence course (in % from the number of respondents in groups)*

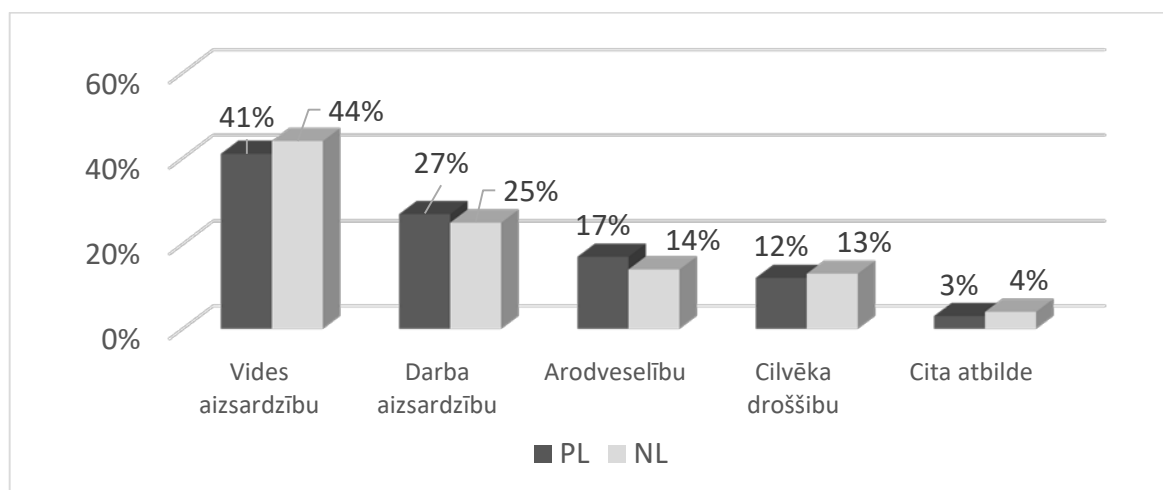
Anketēšanas rezultāti parādīja, ka studentu gūtās svarīgākās atziņas, apgūstot Civilās aizsardzības kursu, ir gatavība rīcībai dažādās ārkārtas situācijās un gatavība sniegt pirmo palīdzību nelaiemes gadījumos (skat. 2. tab.). Kā svarīgāko atziņu apgūstot Civilās aizsardzības kursu būt gatavam rīkoties dažādās ārkārtas situācijās ir atzīmējuši 29% PL studentu un 31% NL studentu, bet būt gatavam sniegt pirmo palīdzību nelaiemes gadījumos 26% PL studentu un 31% NL studentu. Par svarīgākām atziņām apgūstot Civilās aizsardzības kursu studenti ir atzīmējuši arī izpratni par civilās aizsardzības sistēmas darbību Latvijā (9% PL studentu un 8% NL studentu), izpratni par valsts iestāžu un amatpersonu pienākumiem civilajā aizsardzībā (7% PL studentu un 4% NL studentu), izpratni par iedzīvotāju tiesībām un pienākumiem civilajā aizsardzībā (6% PL studentu un 5% NL studentu), izpratni par katastrofu pārvaldīšanu (6% PL studentu un 7% NL studentu), izpratni par iespējamām katastrofām un to sekām (4% PL studentu un 4% NL studentu) un citas atziņas.

2.tabula. *Studentu gūtās svarīgākās atziņas, apgūstot Civilās aizsardzības kursu (% no respondentu skaita grupās)*

Table 2 *The most important insights learned by students during acquiring the Civil Defence course (in % from the number of respondents in groups)*

Svarīgākā atziņa	PL studenti	NL studenti
Būt gatavam rīcībai dažādās ārkārtas situācijās	29	31
Būt gatavam sniegt pirmo palīdzību nelaimes gadījumos	26	31
Izpratne par civilās aizsardzības sistēmas darbību Latvijā	9	8
Izpratne par valsts iestāžu un amatpersonu pienākumiem civilajā aizsardzībā	7	4
Izpratne par iedzīvotāju tiesībām un pienākumiem civilajā aizsardzībā	6	5
Izpratne par katastrofu pārvaldīšanu	6	7
Izpratne par iespējamām katastrofām un to sekām	4	4
Izpratne par preventīvo pasākumu nepieciešamību katastrofu riska mazināšanai	3	2
Izpratne par civilās aizsardzības lomu katastrofu pārvaldīšanā	3	3
Izpratne par valsts agrīnās brīdināšanas sistēmas darbību	2	1
Citas atziņas	5	4

Anketēšanas rezultāti parādīja, ka studenti saskata iespējas saistīt Civilās aizsardzības kursa apguvi ar kāda cita studiju kursa apguvi. Lielākais aptaujāto studentu skaits saskata iespēju saistīt Civilās aizsardzības kursa apguvi ar Vides aizsardzības kursa apguvi (šādu uzskatu pauduši 41% PL studentu un 44% NL studentu) (skat. 4. att.).

4.attēls. *Studentu viedoklis par studiju kursu, ar kuru varētu saistīt Civilās aizsardzības kursa apguvi (% no respondentu skaita grupās)*

Figure 4 *Students' opinion on the study course that could be related to the Civil Defence course (in % from the number of respondents in groups)*

Daļa studentu saskata iespēju saistīt Civilās aizsardzības kursa apguvi ar Darba aizsardzības kursa apguvi (27% PL studentu un 25% NL studentu), Arodveselības kursa apguvi (17% PL studentu un 14% NL studentu) vai Cilvēka drošības kursa apguvi (12% PL studentu un 13% NL studentu).

Secinājumi **Conclusions**

1. Lielākā daļa aptaujāto studentu uzskata, ka Civilās aizsardzības kursam ir jābūt obligātam studiju kursam visās studiju programmās. Tas liecina par studentu izpratni par Civilās aizsardzības kursa nozīmīgumu.
2. Vairums aptaujāto pedagogijas specialitāšu studentu ir izpratuši visas svarīgākās Civilās aizsardzības kursa tēmas. PL studenti ir labāk izpratuši par NL studentiem tādas tēmas kā valsts materiālās rezerves un civilās aizsardzības aizsargbūves.
3. Lielākā daļa aptaujāto studentu uzskata, ka Civilās aizsardzības kursā nepieciešams iekļaut arī tēmas par valsts aizsardzību.
4. Par interesantākajām Civilās aizsardzības kursa tēmām vairums aptaujāto studentu uzskata tēmu par pirmās palīdzības sniegšanu, tēmu - katastrofas, to iedalījums un tēmu par katastrofu pārvaldīšanu.
5. Studentu gūtās svarīgākās atziņas, apgūstot Civilās aizsardzības kursu, ir gatavība rīcībai dažādās ārkārtas situācijās un gatavība sniegt pirmo palīdzību nelaiemes gadījumos.
6. Studenti saskata iespēju saistīt Civilās aizsardzības kursa apguvi ar kāda cita studiju kursa apguvi. Lielākais aptaujāto studentu skaits uzskata, ka Civilās aizsardzības kursa apguvi varētu saistīt ar Vides aizsardzības kursa apguvi.

Summary

Educational institutions of Latvia have a duty to provide compulsory Civil Defence courses to students in higher, general, and vocational education. Introducing a Civil Defence course at universities could provide young people with the information which they need to survive safely and confidently in extraordinary situations. Although most students already have such a course in their study content, opinions about its necessity are divided. The aim of the study was to find out the attitude of the students of pedagogy specialties of the University of Latvia towards the Civil Defence course, to study the students' self-assessment of understanding the most important topics of the Civil Defence course and the most important insights learned by students during acquiring the Civil Defence course. The questionnaire of full-time (FT) and part-time (PT) students of pedagogy specialties from the University of Latvia was carried out. The questionnaire was done after completing the Civil Defence course. 174 respondents: 86 FT students and 88 PT students were questionnaire. The results of the survey showed that most of the questionnaire pedagogy specialties students consider, that Civil Defence course must be included in all higher education study programs. 62% of surveyed FT students and 72% of

surveyed of PT students consider that Civil Defence courses should be compulsory in all study programs, 33% of FT students and 24% of PT students believe that Civil Defence course must be included only in several study programmes but only 5 % of FT students and 4% of PT students mark that Civil Defence course should not be a compulsory course of study. These results reflect the students' awareness of the importance of the Civil Defence course. The majority of the surveyed students after completing the course have understood all the most important topics in the Civil Defence course. Most of the surveyed students believe that topics related to national defence should be included in the Civil Defence course. As the most interesting topics of the Civil Defence course students have found first aid, disasters and their classification and disaster management. The most important insights learned by students during acquiring the Civil Defence course are emergency preparedness and first aid for emergencies. Students see an opportunity to combine the acquiring of Civil Defence course with the mastering of another study course. The majority of surveyed students believe that the Civil Defence course could be linked with the Environmental Protection course.

Literatūra References

- Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likums. (2016). *Latvijas Republikas tiesību akti*. Pieejams <https://likumi.lv/ta/id/282333-civilas-aizsardzibas-un-katastrofas-parvaldisanas-likums>
- Hong, Y., Lee, T., & Kim, J.S. (2019). Serial Multiple Mediation Analyses: How to Enhance Individual Public Health Emergency Preparedness and Response to Environmental Disaster. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(2), DOI: 10.3390/ijerph16020223.
- Kruger, J., Hinton, C.F., Sinclair, L.B., & Silverman, B. (2018). Enhancing individual and community disaster preparedness: Individuals with disabilities and others with access and functional needs. *Disability and Health Journal*, 11(2), 170-173.
- Matisāne, L. (2011). *Civilā aizsardzība. Minimālās prasības civilās aizsardzības kursa saturam vispārējā un profesionālajā izglītībā*. Rīga: Valsts izglītības satura centrs.
- Mänd, M.L., & Järvet, S. (2013). The Relationship of the Willingness for the Defence of Estonia Among Upper Secondary School Students with the Subject “National Defence” Taught at School. *Proceedings of the Estonian Academy of Security Sciences*, 12, 61-89.
- Menoni, S. (2006). Introducing a Transdisciplinary Approach in Studies regarding Risk Assessment and Management in Educational Programs for Environmental Engineers and Planners. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 7(3), 309-321.
- Ministru kabineta noteikumi Nr. 716. (2017). *Minimālās prasības obligātā civilās aizsardzības kursa saturam un nodarbināto civilās aizsardzības apmācības saturam*. Pieejams <https://likumi.lv/ta/id/295896-minimalas-prasibas-obligata-civilas-aizsardzibas-kursa-saturam-un-nodarbinato-civilas-aizsardzibas-apmacibas-saturam>
- Pawłowski, W., Lasota, D., Goniewicz, K., & Goniewicz, M. (2018). Effects of first aid training in emergency preparedness and response. *Medical Studies*, 34(3), 259-263.
- Segliņš, V. (2018). Jāmāk atpazīt kritisku situāciju: LU prorektors V. Segliņš par civilās aizsardzības kursu. *Latvijas Sabiedriskie Mediji. LSM.LV*. Pieejams <https://naba.lsm.lv/lv/raksts/studentu-pietura/jamak-atpazit-kritisku-situaciju-lu-prorektors-v.seglins-par-civ.a111321/>